

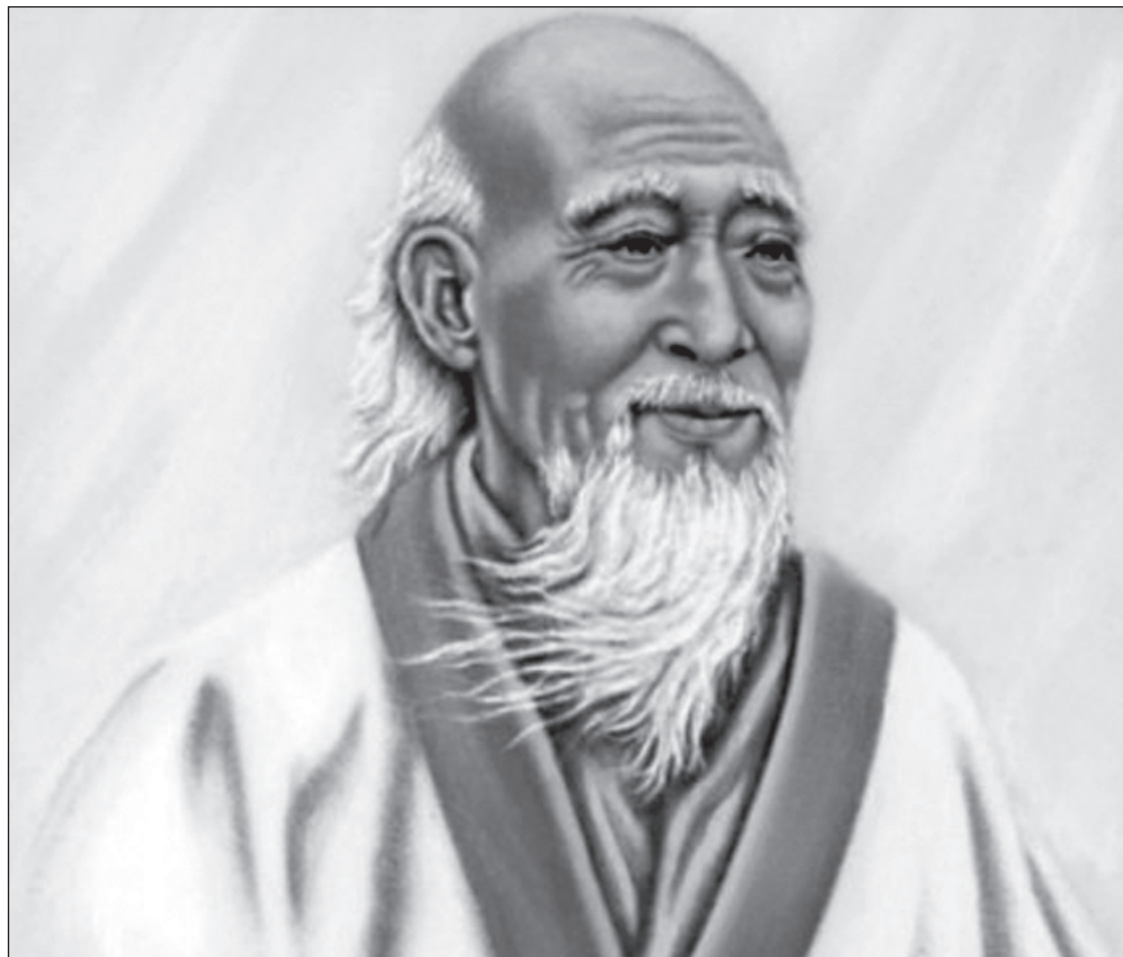
ЛАО ДЗЪ

Лао Дзъ е древнокитайски философ, основател на даоизма и познат като автор на книгата „Дао Дъ Дзин“, която е може би най-популярната китайска книга за всички времена. Тя е най-превежданата книга в света след Библията. Образът на Лао Дзъ е забулен в мистерия и за него се знае много малко. Някои историци твърдят, че това не е реално съществувал човек, а по-скоро митичен образ, представляващ всъщност сбор от няколко исторически фигури. Традиционно в Китай се смята, че е живял през VI в. пр.н.е. Точната му рождена дата е спорна. Според някои данни Лао Дзъ е роден през 604 г. пр.н.е., а според други - през 579 г. пр.н.е. Споровете за месторождението му са по-малко и се смята, че е царство Чу от династията Джоу в т.нар. период „Пролети и есени“ (770-476 г. пр.н.е.). В съвременен Китай рожденият ден на Лао Дзъ се празнува ежегодно на 15-о число на втория месец според лунния календар.

Рожденото му име било Ър, а фамилията - Ли, но бил наричан и Ли Дан заради посмъртното име Дан, което му приписват често. Самото име Лао Дзъ означава „стар мъдрец“ или „почитаем господин“, защото „лао“ бива превеждано като стар, а също майстор, учител, а „дзъ“ в Древен Китай се използвало за обозначаване на господин, майстор или мъдрец. Учението на легендарния философ Лао Дзъ е създадено най-вероятно около VI в. пр. н. е. То става основа за развитието на даоистката религия, която е една от трите господстващи съвременни религии в Китай.

Историкът Сима Чин (145-86 г. пр.н.е.) е най-известният биограф на древния китайски мислител. Неговите писания са първият писмен източник на информация за Лао Дзъ и вероятно по тази причина са се превърнали в основни, но и съответно основа за множество изследвания. Именно според този източник той е бил служител в императорския архив и е написал книга в две части, преди да замине някъде на запад. Освен това се споменава, че е бил съвременник на друг велик китайски философ - Конфуций. Съществуват много и различни версии на притчи за отношенията на Лао Дзъ и Конфуций. Учените традиционно датират Лао Дзъ като предшественик, маркир и съвременник на Конфуций, поради което се търсят прилики и влияния на конфуцианството с даоизма. Това е подсилено от информацията и твърдения за срещи на двамата мислители.

На преклонна възраст Лао Дзъ решава да напусне Китай и се отправя някъде на запад отвъд китайската граница. Според една легенда пристигането му на портата на стената, ограждаща града, било предшествано от появата на чудни петцветни облаци. Стражът Ин Си веднага разбрал какво предве-

щава това природно явление и действително скоро там се появил величествен старец. Стражът се поклонил, оказвайки дълбока почит, и бил удостоен с кратък разговор от великия мислител. Според друга легенда при пристигането на Лао Дзъ, Ин Си разбира кой е странният пътник и отказва да го пусне, докато мъдрецът не напише кратко изложение на своето учение. Лао Дзъ написва философската поема от пет хиляди йероглифа в стихове, известна като „Книга за Пътя (Дао) и силата (Дъ)“ - „Дао Дъ Дзин“. След което напуска Китай, а мястото и датата на смъртта му са неизвестни. В някои версии на същата легенда стражът бил толкова впечатлен от написаното, че тръгнал с Лао Дзъ и станал негов ученик, известен под името Гуан Индзъ.

Къде всъщност е отишъл Лао Дзъ и къде е завършил своя път, си остава загадка, привличаща вниманието и до днес. Има опити за идентификацията му с други ярки личности от това време, за да бъде намерен отговор на въпроса за неговия живот след това. В „Книга за превъплъщенията на Лао Дзъ“ има описания на пет негови появи в периода 132-155 година. В памет на неговото последно появяване в планината Байлушан през 185 г. бил построен храм, посветен на „небесния учител“ Лао Дзъ. Тъй като според даоизма той е безсмъртен, съществуват легенди, които разказват, че се е превърнал в безсмъртен странник. Според

друга версия се е прераждал в тринадесет различни превъплъщения, като последното му превъплъщение е това на Лао Дзъ, в което е живял 1090 години, прекарвайки живота си в пътуване за откриване на своя Път, на своето Дао (основна концепция във философията на даоизма). Има легенди дори, че Лао е бил учител на Буда, други твърдят, че той е бил самият Буда. Според редица изследователи Лао Дзъ е положил съзнателни усилия да прикрие своите следи и да остане анонимен. Това е и причината всичко, което е известно за него, да бъде по-скоро легенда.

Отново като легенда е разпространено твърдението, че Лао Дзъ има син на име Цун, който е станал пълководец. В тази връзка има много хора, представящи се за далечни наследници на Лао Дзъ.

Исторически изследвания показват, че текстът „Дао Дъ Дзин“ е сборно произведение, събирано дълго време, защото неговата композиция и структура говорят, че е текст, изискващ дълъг процес на формиране. В средата на XX в. изследователи постигат консенсус, според който „Дао Дъ Дзин“ е компилация от даоистки текстове и слова. Най-старото копие на тази книга е открито през 1993 г. и е от IV в. пр.н.е., написано върху бамбукови плочки. Това е единственото писмено произведение на Лао Дзъ, в което е изложена философията на даоизма. По-голямата част от него е в рима. Текстовете са загадъчни, трудни за превод и тълкуване. Дори древните

китайски коментатори и последователи на мъдреца им дават различни интерпретации. Това се дължи на тяхната лаконичност, на римуваната реч, на парадокса в съдържанието на текста. Както и повечето древнокитайски философи, Лао Дзъ обяснява своето учение по пътя на парадокса, аналогията, основавайки се на стари притчи и легенди.

Основната линия, следвана от текста, е обяснението на Дао, често изписвано и като „Тао“, което буквално означава „пътят“. Той е всичко и нищо едновременно - съдържайки всичко, в него нищо не взема превес над останалото. На двата полюса са и хората - мъдреците, следващи Пътя, и останалите, които не го виждат или го изгубват. Според „Дао Дъ Дзин“ Дао е извор на идеал за всичко съществуващо. То не е сетивно, но не е и имагинерно, то е сила, която е основата на всички неща. Хората не заемат специално място в Дао, те са просто част от многото начини на неговото проявление. Хората имат желания и свободна воля и поради това много от тях действат неестествено и нарушават естествения баланс на Дао. Лао Дзъ насърчавал последователите си да наблюдават и да се стремят да разберат законите на природата, да развиват интуицията си и да натрупват сила, с която да водят живот със състрадание и без принуда. Учението на Лао води учениците към тяхното естествено състояние, т.е. в хармония с Дао.

В тази връзка е и друго

основно понятие на Лао Дзъ - „ву вей“, не-действието, не-правенето, въздържанието от действие. Чисто лингвистично това може да означава както „не прави нищо“, „не настоявай“, „не действай“, „не играй“ (в театрален смисъл), което възпелства всички възможни значения на тази основна линия, което всъщност е начинът за постигане на хармония с Дао. Тази идея намира приложение и в социалните отношения. Лао Дзъ поставя смиреността и непринудеността в контраст с егоизма и егоистичните действия. В политически смисъл това означава избягване на обстоятелства като война, тежки данъци и сурови закони.

Според историята Лао Дзъ никога не е правил официална школа, но е имал голям брой ученици. Той е почитан като божество в повечето религиозни форми на даоизма. В по-късната даоистка традиция Лао Дзъ е възприеман като персонализация на Дао, доколкото Дао е божествена реалност.

Влиянието на Лао Дзъ в китайската култура е едновременно дълбоко и продължително във времето. Доказателство за това са множеството коментари за него в китайската история - към 1963 г. те са над 7000. Лао Дзъ е вдъхновител на интелектуалното движение, известно като „Познаване на мистериозното Дао“ или неодаоизъм, което става много разпространено през III-VI в. сл.н.е. Лао Дзъ е огромна фигура не само във философията, но и в развитието на литературата, калиграфията, рисуването, музиката и други културни традиции в Китай. Влиянието му излиза извън рамките на Китай. Той бързо става популярен в Азия, но и в западния свят. Дори и в днешни времена в Хонконг, Тайван и някои от най-южните части на Азия, даоизмът е не само религия, а начин на живот. Даоизмът е оказал огромно влияние върху формирането на културата в Корея и Япония. През VII в. Лао Дзъ е преведен на санскрит, с което се отварят вратите за разпространението на идеите му и в Индия. През XVIII в. латински превод на „Дао Дъ Дзин“ е бил пренесен в Англия, след което е бил преведен и на други европейски езици, като по този начин идеите на древнокитайския мислител са прехвърлили границите на Азия. Към днешна дата даоизмът е една от трите най-разпространени религии. Влиянието на учението на Лао Дзъ не се ограничава само в официално вероизповедание. Вече хора от други континенти, от съвсем различни културни среди се интересуват от тази философия и тя става все по-малко повод за любопитство, като чиста екзотика, и все повече опит за осмисляне на реалността през тази перспектива.

Яна МИТЕВА